

Májusi Napok

A hónap elején még az áprilisihoz hasonló, változékony időjárásban volt részünk. Észlelőink ennek ellenére viszonylag sok, 75 megfigyelést küldtek be. Hadházi Csaba, aki egyik legaktívabb észlelőnk, majdnem minden nap fotografikusan megörökítette a Nap aktuális képét, mindössze három napon nem tudott beküldeni megfigyelést.

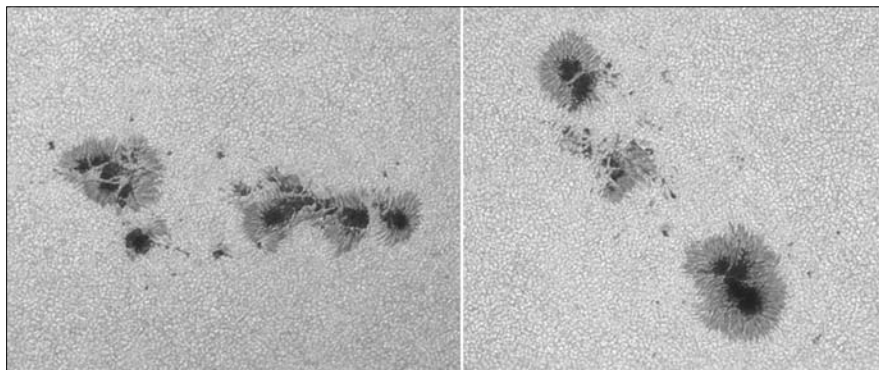
Az április végén megjelenő 12047-es és 12049-es elnyúlt formájú csoportok május 1-jére kitereltek, a 12047-es hosszúsága elérte a 15 szoláris fokot, bár viszonylag elszórtan helyezkedő, inkább közepes méretű foltokból állt. A csoport északnyugati pereménél egy leszakadó foltból a következő napra új csoport alakult ki, a 12051-es. Egyetlen nap alatt a két csoport képe nagyon átforgult, nem mindennapi az sem, hogy olyankor alakul ki új csoport egy leszakadó csoport-részből vagy foltból, amikor az eredeti csoport már a napkorong nyugati felén jár. Viszonylag gyors életciklusú csoportunk elég aktívnak bizonyult, bár nem volt hatalmas, mégis számos kisebb méretű kitérés zajlott le benne néhány nap alatt.

Sonkoly Zoltán 1-jén ezt írja a látványról: „Szerencsére most sincs folthiány, mivel mindig újabb és újabb csoportok bukkannak fel a

Név	Észl.	Műszer
Brlás Pál	1	8 T
Bánfalvy Zoltán	6	12 L
Baraté Levente	9	8 L, Hα
Busa Sándor	1	SZ
Czefernek László	1	8 L
Hadházi Csaba	28	20 T
Kiss Barna	13	20 T
Kovács Zsigmond	7	20 T
Kövesdi Tímea	1	12,7 MC
Molnár Péter	3	20 L
Mátis István	2	9 T
Pásztor Tamás	1	12,7 MC
Sonkoly Zoltán	2	7,6 T

keleti peremen. A csoportok többségében jól megfigyelhetőek voltak a vezető és a követő foltok is. A nyugodtság nagyon gyenge volt, így sok részlet nem mutatkozott.”

Bánfalvy Zoltán 2-án készült felvételein nagyon jól láthatóak a 12047-es és 12049-es csoportok apróbb részletei is. A 12047-es csoport vezető foltja (a részletfotó bal oldalán) több, márványszerűen feltöredezett umbrából állt, s kiválóan megfigyelhető volt rajta a penumbra szálak szerkezete is. A bonyolult szerkezetű, kusza csoportban nagyon érdekesen rajzolódott ki a mágneses tér iránya az

Bánfalvy Zoltán részletfelvételei 2014. május 2-án készültek 09:40 UT-kor, 120/1000-es refraktórral, 3,4x-es fókusznyújtással, ZWO ASI120MM kamerával a 12047-es és 12049-es csoportokról

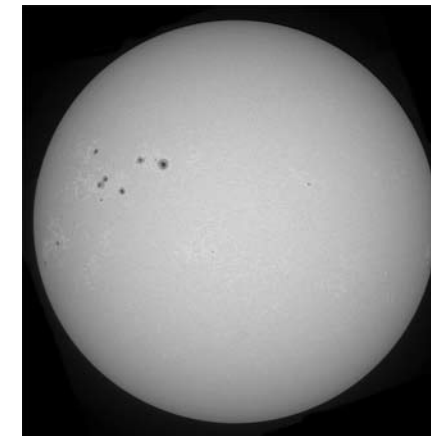
umbra szálain keresztül. A csoportok körül a granulációs cellák is kiválóan látszóttak, amelyek a foltok közvetlen környezetében kissé megnyúlták, rizszem-szerűvé váltak. „A május eleji zivatarszezon közben váratlanul adódott egy jó átlátszóságú másfél óra az észlelésre. A felszínt a 12047-es és a 12049-es csoportok uralják, melyek hatalmas, többes foltcsoportok. A nyugodtság nagyon szélsőséges értékek között váltakozott az észlelés során, fáklyamezőt nem láttam.” A rossz nyugodtság és rövid kedvező átlátszóság ellenére a felvételek kiválóan sikerültek!

Május 2-án Pásztor Tamás a következőket jegyezte fel: „Közepesen jó égbolt mellett sikerült megfigyelnem a Napot. Két fő terület uralta a felszínt, bár azért egy-egy magányos foltot is lehetett látni. Rengeteg apró elemből épültek fel, de a közepes átlátszóság miatt csak pillanatokra sikerült ezt megpillantani. A nyugati irányban lévő hármas kis folt körül mintha láttam volna fáklyamezőt, de elég bizonytalanul.”

Május 4-ére a 12047-es és a 12051-es csoport is elkezdett összezsugorodni, és ekkorra már kifordulóban is voltak a nyugati peremnél. Méretes fáklyamező vette körül őket, amely igen látványos volt vizuálisan, azonban sajnos erről nem készült észlelés. 5-ére újabb csoportok jelentek meg, egy nagyon ígéretesnek tűnő, még számozatlan csoporttal egyetemben a keleti peremen.

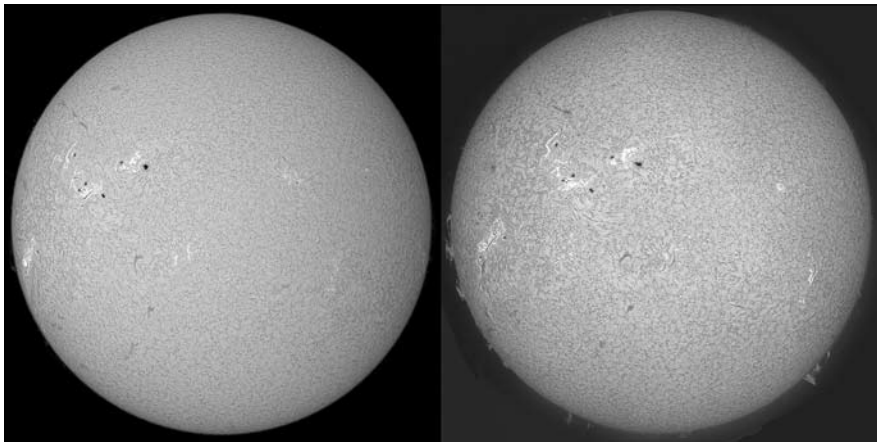
Kovács Zsigmond, aki mindig nagyon részletesen megfigyeli a foltcsoportok típusait és azokat mindig pontosan lejegyzí az észlelőlapon, 5-ei észlelésében így írta le a látnivalókat: „A mai napon nyolc napfoltcsoportot, 53 foltot és nyolc fáklyamezőt észleltem. A 12049-es, 12052-es és 12053-as napfoltcsoportok nagy kiterjedésű, bonyolultabb umbrájú bipoláris csoportok. A 12050-es, 12054-es és 12055-ös napfoltcsoportok pedig inkább szabályos, monopoláris foltok egy umbrával. A 12051-es napfoltcsoport két penumbrájú, bipoláris csoport, pórússal. A 12047-es csoport pedig egy penumbrájú, bipoláris csoport pórússal.” Majd 6-án a következőket írta: „Pontosan 24 óra elteltével a csoportok száma 8-ról 9-re nőtt, a foltok száma ellenben csökkent 53-ról

39-re. A 12051-es csoportnál eltűntek a pórússok és nincs penumbra. A 12047-es csoport egy szabályos, normális méretű, monopoláris foltta változott egy umbrával. A 12049-es csoportban a foltok száma 20-ról 14-re, a 12052-es csoportban 10-ről 7-re csökkent, míg a 12055-ös csoportban a foltok száma 1-ről 5-re növekedett, így egy nagyméretű, szabálytalan kontúrú, monopolár folt lett belőle pórússokkal övezve. A 12050-es csoport nem változott, s egy számozatlan csoport is volt a korongon.”

Baraté Levente 2014. május 9-én 07:46 UT-kor készült korongfotóján szembeötlő a 12055-ös csoport hatalmas vezető foltja és az azt követő 12056-os és 12057-es csoportok a keleti peremhez közel. WO 80/480-as LOMO refraktor, ASI120MM monokróm kamera és Baader Venus-U szűrő. A CaK-hoz hasonló szűrőn keresztül kiválóan látszanak a foltokat övező fáklyamezők

Május 6-án további számozatlan csoportok fordultak be a korong keleti peremén, s már ekkor látszott, hogy ezekből érdekes látnivalók is kialakulhatnak. 7-ére a korábbi két érdekes csoport, a 12047-es és 12051-es teljesen kifordult, helyükön csak egy kevésbé látványos fáklyamező maradt meg, azonban a keleti peremen megjelent 12055-ös és 12056-os csoportok méltó utánpótlást biztosítottak helyükre. Mindkét csoport inkább monopoláris jellegű, közepes-nagyobb foltokból állt, kissé elszórtan. Kizárólag vizuális észlelés alapján elég nehezen volt eldönthető, hogy hol kezdődik az egyik csoport és hol folytatódik a másik, mivel viszonylag kis területen tömörültek.

Baraté Levente felvételei 2014. május 9-én 08:30 UT-kor ill. május 10-én 10:38 UT-kor készültek 120/900-as ED APO refraktórral, Lunt LS50F hidrogén-alfa szűrőrendszerrel, B1200-as blokkzűrővel, ASI 120MM monokróm kamerával. Jól láthatóak a 12055-ös és 12056-os csoport foltjai és azok változása. A 12057-es különváló csoport felett egy szakadozott filament figyelhető meg 9-én; a 10-i felvételen is látható, bár a mérete kissé csökkent. A foltokat körülölelő aktív területek is hasonlóak a felvételeken, azonban a változás jól látható egyik napról a másikra. A 12055-ös csoport 10-ére megnyúlt, a felette lévő aktív fényes terület is töredezettből inkább egy hurokra emlékeztető, összefüggő területté változott. A délkeleti vidéken megfigyelhető filamentek szinte alig változtak egy nap alatt

A csoportok mérete már 8-ára is jelentősen nőtt, de 9-ére a 12055-ös csoport vezető foltja elérte a szabadszemes méretet. Busa Sándor szabadszemes észlelései szerint 9-étől egészen 13-áig közepes, kerek foltok látszottak.

Emellett a korongon négy másik foltcsoport is megfigyelhető volt, a 12058-as épp befordulóban a keleti peremen, a másik három pedig (12052, 12053 és 12054) már nyugati irányban járt, azonban ezek mindössze néhány apró pórusszerű foltból álltak, vizuálisan szinte alig észrevehetően, így ténylegesen a 12055-ös és 12056-os uralták a korongot a hónap közepén.

Május 10-ére a 12056-os csoport kettébomlott és az egyik lemaradó monopoláris foltból külön mágneses csoport alakult ki, amely a 12057-es számot kapta. A 12055-ös csoport vezető foltja tovább növekedett és kissé megnyúlt, azonban továbbra is egy hatalmas umbrát mutató csoportként volt jelen.

Május 10-én Sonkoly Zoltán észlelőnk szintén megfigyelte az érdekesnél érdekesebb látványokat: „Végre újra jobban fellendült központi csillagunk aktivitása, ezzel sok szép foltot produkálva. A foltok többsége

viszonylag kis térrészre koncentrálódik a 12055-ös, 12056-os és a 12057 trióban, azonban nincs foltzegénység más területeken sem. Fáklyamezőt csak a keleti peremen beforduló foltcsoportok környezetében vettem észre. A 12055-ös számú csoport vezető foltja már szabad szemmel is közepes nagyságúként érzékelhető.”

Május 12-ére az új csoportok is kezdtek érdekessé válni. A 12060-as például rengeteg apró, himlőszerű foltból álló „pötytyős területté” nőtte ki magát, amely igazán érdekes látvány volt vizuálisan. Bánfalvy Zoltán hidrogén-alfa szűrővel figyelte meg a Napot, és így jellemezte a látványt: „A kontinuumban látványos aktivitáshoz hidrogén-alfában figyelve is mozgalmas felszín társul, a nagyobb foltcsoportok mind látszanak ezen a hullámhosszon is, továbbá fényes aktív terület övezi őket.”

A hónap közepére a meglévő csoportok elkezdtek zsugorodni, viszont számuk továbbra is viszonylag magas volt, ezért egy elég szeplős, foltokkal tarkított Nap képét figyelhettük meg. Május 17-ére számos csoport kifordult a nyugati peremnél, s helyül-

kön ± 25 szoláris fok magasságban láthattunk fáklyamezőket végighúzódnival a peremen. Az újabb csoportok közül egyik sem volt jelentős méretű, vagy különleges vizuális látvány, s 19-ére az aktivitás is lecsökkent. Ugyanekkor 10–11 aktív régiót jegyeztek fel a NOAA adatai szerint, közülük sok az egyenlítőhöz nagyon közel alakult ki, 20 szoláris fokon belül, leginkább a déli féltekén; azonban méretük nagyon apró volt, többnyire néhány pórusszerű foltból álltak össze.

Bánfalvy Zoltán felvételét 2014. május 25-én készítette 07:30 UT-kor, 120/1000-es refraktórral, ZWO ASI120MM kamerával. A felvételen az épp kifordulóban lévő 12065-ös csoportot és környezetét látjuk, amely valóban nagyon érdekes, kontrasztos fáklyamezőbe ágyazódva volt megfigyelhető

Május 24-éig nem is nagyon volt említésre érdemes esemény, 23-án Bánfalvy Zoltán azt jegyezte le észlelésében, hogy „a felszín apró foltokból álló, elnyúlt csoportok borítják, az aktivitás a déli féltekére összpontosul”. Ekkorra ugyanis az összes csoport a déli féltekén, 10 és 20 szoláris fok között, teljesen egyvonalban helyezkedett el. Megfigyelhető volt a 12071-es és 12073-as csoportok esetén az is, hogy hosszukban az egyenlítő síkjához „zárkóztak fel”, hogy azzal minél inkább párhuzamosan helyezkedjenek el. 25-én észlelőnk ezt jegyezte fel: „A felszín továbbra is apró foltok alkotta elnyúlt csoportok borítják az egyenlítő déli oldalán, azonban az aktivitás növekedett az előző napéhoz képest, a 12065-ös csoport látványos növekedésen ment keresztül. A peremhez közeli csoportokat fényes, kontrasztos fáklyamező veszi körül.”

Bajmóczy György szolárgráf felvétele 2014 január közepe és május közepe között készült Fomasped SDP 312 papírra, 70 napon át Bicskén, egy kerti tó partján

A hónap végére szinte teljesen kiürült a napkorong, a korábbi kisebb csoportok maradvékai már lefordulóban voltak a nyugati peremhez közel. A következő utánpótlás jelei 30–31-én bukkantak fel a keleti peremhez közel, azonban egyik sem tűnt hatalmas csoportnak. Remélhetőleg a nyári hónapok több izgalmat tartogatnak majd észlelőink számára és észlelésekben, bemutatókban gazdag élményekről számolnak majd be.

Májusban a rovathoz egy szolárgráf felvétel érkezett Bajmóczy Györgytől. A felvételen kiválóan látszik a Nap útjának tükröződése is egy tó felszínén. Az eredeti felvétel gyönyörű narancsos, türkizzöldes színekben pompázik, s annyira jól sikerült, hogy még a környező házak tetői közül is néhányon jól látszik a cserép vöröses színe.

A rovat által indított 2014-es szolárgráf akció keretében több mint 300 jelentkező kapott június elején egy előkészített, számozott szolárgráf kamerát, s mire olvasóink a rovatot olvassák, a kamerák már elkezdik a felvételeik készítését az ország minden táján.

Hannák Judit